Zoektocht naar een graf

In september 1991 heb ik mijn vader (toen 75) vergezeld naar Erzingen in Zuid-Duitsland. De plek waar zijn broer Roel door uitputting en ziekte is overleden. Hoewel geen naïeve man, bleek mijn vader een stille (ook letterlijk, na al die jaren) hoop te hebben dat de Duitsers na het overlijden van zijn broer in februari 1945 voor een behoorlijk graf hadden gezorgd. Hij moest en zou dat zeker weten of dat wel of niet het geval was.

We zijn met de zoektocht begonnen in het gemeentehuis van Erzingen. Het gemeentehuis bleek een dependance van het ´echte´ gemeentehuis verderop en slechts een keer per week open. Stomtoevallig op de dag dat wij daar waren. Mijn vader deed het woord over het doel van ons bezoek. En natuurlijk kon de baliemedewerkster ons niet helpen. Mijn vader hield vol, de baliemedewerkster ging luider en luider op, zeg maar, nare toon tegen hem praten en uiteindelijk schreeuwen. Dat ze hem niet kon helpen, dat we weg moesten gaan. Mijn vader trok bleek weg. Ik heb hem op een stoel gezet, bang dat hij zo overstuur zou raken dat hij een hartaanval kreeg. En vervolgens de baliemedewerkster duidelijk gemaakt dat we niet eerder zouden vertrekken voordat we meer zouden weten.

Ik moet zeggen, deze vrouw heeft toen het enige verstandige gedaan wat ze kon doen: de regionale historicus gebeld of hij alsjeblieft langs wilde komen om haar van die Nederlanders af te helpen. Het kon wel even duren zei ze, maar hij zou komen. Na een kleine twee uur arriveerde een jonge historicus, een dertiger, die het wél begreep. Hij regelde voor de volgende dag een bezoek aan een echtpaar, beiden lid van een Historische Vereniging die de geschiedenis van wat zich daar in de omgeving van Erzingen tijdens de Tweede Wereldoorlog had afgespeeld, levend wil houden.

Een opmerkelijk echtpaar, hij zoon van een verzetsstrijder, zij dochter van een kampbewaarster. Allerhartelijkst zijn we bij hen thuis ontvangen. Waar zij allereerst vertelden over hun bijzondere beider achtergrond. Vervolgens kwam de kampadministratie op tafel. Van die boekhoud-schriften op A3-formaat. En dan staat je verstand stil, ontelbare namen en nationaliteiten, alles minutieus op geschreven: datum van arriveren, ziektes, datum van overlijden etc. En ja, we kwamen in die administratie de naam van Roel tegen tot en met zijn sterfdatum. Mijn vader stelde de vraag van zijn hoop: zorgden de Duitsers voor een graf voor een overledene? Kalm en rustig kwam het antwoord: nee, dat was volstrekt niet aan de orde. Maar in de buurt was wel een immens massagraf gevonden waar inmiddels een soort herdenkingszuil was geplaatst.

Die plek hebben we vervolgens opgezocht. Een stille, prachtige plek in de lage heuvels, omzoomd door een soort beukenhaag. Met midden op dat veld de zuil, rondom voorzien van de nationaliteiten en aantallen. Heel Europa, zeg maar nu het gebied en de landen van de EU, trok op die zuil voorbij. Mijn vader haalde in stilte zijn schetsboek tevoorschijn en ging met houtskool een tekening maken. Dat was zijn manier van verwerken.

We hebben nooit meer over deze reis gesproken. Voor mijn vader is de reis, denk ik, een jaar nadat zijn geliefde vrouw, mijn moeder, was overleden, toch een soort berustende afronding geweest van in zichzelf gekeerd verdriet, vanaf het moment dat de officiële melding van het overlijden van zijn broer Roel was binnengekomen.

Oktober 2026, Lideke Kruizinga, nichtje van Roelof Hildebrand Kruizinga